

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— "
četrt leta . . . 2:50 "
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " dvakrat . . . 12 "
" " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide, ko bo njega redno doposiljanje zopet omogočeno.

Učenje drugega deželne jezika.

Trst, koncem maja 1915.

Na Češkem se vrši sedaj važna in zanimiva diskusija o vprašanju pouka v drugem deželnem jeziku, o predmetu torej, ki je v najtesnejši zvezi z drugo potrebo neizmerne važnosti za državo, s potrebo, da se narodi te monarhije približajo drug drugemu, se spoznava med seboj in se po tej poti začno medsebojno ceniti in spoštovati. V resnici je poznavanje drugega deželne jezika in preko tega tudi gospodarskega in kulturnega stremljenja najboljše sredstvo za doseg oziroma velikega smotra. Čehi so bili vedno in dosledno za učenje nemškega jezika, dočim so Nemci na Češkem — iz napačno umevanih razlogov narodnega egoizma — temu naravnosti fanatično nasprotovali. V zadnji čas pa se zdi, da se je v nemškem taboru začel pripravljati preobrat v tem pogledu.

Državni šolski zakon iz leta 1869. pravi, da je na nemških meščanskih šolah zaukazati učenje nemškega jezika. Paragraf 19. državnih zakonov pa odpravlja obvezo pouka v drugem deželnem jeziku, in Nemci so izrabljali to določbo v smislu, da pouk v drugem deželnem jeziku ne sme biti obvezen. To pa zato, da so na nemških srednjih šolah odpravili obvezni pouk češkega jezika. S tem so v razpaljenem svojem nacionalizmu zabarikadirali poti do gori omenjenega smotra: do zblizovanja in medsebojnega spoznavanja med obema narodoma. To načelo neobveznosti učenja drugega deželne jezika so izvajali tako strogo, da je bil v slučajih, ko so nemški starši zahtevali, naj se njihovi otroci uče češkega jezika, ta pouk tak, da je ostal — brezuspešen!

Ali kakor se že rado dogaja v človeškem življenju, da je rezultat drugačen,

nego je človek računal, je prišlo tudi tu: kar so Nemci srdito branili kot svojo predpravo, se je v svojih posledicah pokazalo kot škoda za Nemce na Češkem. Čehi so se učili nemškega jezika, Nemci pa ne češkega, kar je ustvarjalo za Čehe veliko prednost. Kjeroli je bilo potrebno poznavanje obeh deželnih jezikov, so Nemci tožili, da jim Čehi odjemljejo službe. In tako je prišlo, da so začeli počasi spoznavati tudi Nemci, da je pouk v drugem deželnem jeziku na srednjih šolah dobrota ter da ga je treba zahtevati kot svojo pravico! Nemci občutijo na lastni koži, da nasprotovanje učenju drugega deželne jezika nikakor ni odgovarjalo njihovemu narodnemu interesu. Praška »Union« pravi, da je to nasprotovanje iz nasprotja do ljudstva brez razlike narodnosti po znanem proslulem reku: Divide et impera! Po onemogočenju direktnega razgovora naj bi se sploh onemogočil vsak sporazum! Le veseliti da se je treba na tej izpremembi nazorov v nemškem taboru, Čehi so bili vsekdar za pošteno enakopravnost obeh narodov v kraljestvu. Zato je le z zadovoljstvom pozdravljati dejstvo, da so Nemci začeli odstranjati temu nasprotujočo tendenco v odnosih med obema narodoma.

Važne razloge imamo tudi mi, da obračamo pozornost na to gibanje na Češkem. V razmerju med obema narodnostima v našem Primorju v narodnem pogledu je mnogo analogije z onim na Češkem. Priznati bodi, da je tisto narodno nasprotje pri Italijanih proti Slovanom do neke vrste prirojeno in privzgojeno in to po agitaciji zaradi neke resnične bojazni pred slovansko nevarnostjo, ali naše uverjenje je, da bi se to sovražstvo proti nam ne bilo nikdar tako razpalilo, ako bi bilo italijansko ljudstvo bolje poznalo nas, našo vrednost, naš razvoj, naše namene! A da nas ni poznalo, temu je prvi vzrok ta, ker ni poznalo našega jezika, da se ni moglo direktno porazgovarjati z nami, čitati v izvirniku naše izjave, pojasnila in obrambe. Kar se mu je predlagalo kot naše izjave, so bila — podtikanja, tendenciozna prikrojena v svrhu hujškanja in podžiganja narodnega sovraštva. Mnogi, mnogi naših italijanskih sodeželanov so nas sovražili, ker nas — niso poznali! Tako je bilo tudi pri nas

na Primorskem nepoznavanje našega jezika od italijanske strani barikada, ki je zapirala pot do zblizovanja in do znosljivih odnošajev med obema narodnostima.

Vojna.

CESARJEV MANIFEST.

Njega c. in kr. Apostolsko Veličanstvo je najmilostiveje blagoizvolilo izdati sledeči Najvišji rokopis in manifest:

Ljubi grof Stürgkh!

Naročam Vam, da obče razglasite priloženi manifest »Mojim narodom«.

Na Dunaju, 23. maja 1915.

Stürgkh s. r.

Franc Jožef s. r.

Mojim narodom!

Kralj italijanski Mi je napovedal vojno.

Zvestobo je prelomila kraljevina italijanska svojima zaveznikom, kakor zgodovina ne pozna enakega.

Več nego trideset let je trajala zveza, v kateri je mogla Italija množiti svojo teritorialno posest in se razcvitati, kakor nikdar ni slutila, sedaj nas je Italija zapustila v uri nevarnosti in je z razvitimi zastavami prešla v tabor naših sovražnikov.

Mi nismo ogrožali Italije, nismo kratili njenega ugleda, nismo se dotaknili njene časti in njenih interesov; vedno smo zvesto izpolnjevali Svoje zavezniške dolžnosti in smo ji nudili Svojo zaščito, ko je šla na bojišče.

Storili smo še več: Ko je začela Italija s svojim pohlepnim očesom gledati čez naše meje, smo bili odločeni za velike in bridke žrtve, za žrtve, ki so posebno bolele Naše očetovsko srce, samo da ohranimo zavezniško razmerje in mir.

Toda pohlepnost Italije, ki je mislila, da je treba izkoristiti trenutek, se ni dala potolažiti.

In tako se mora izpolniti usoda.

Mogočnemu sovražniku na severu so se Moje armade zmagoslavno upirale v desetmesečni gigantični borbi in v najzvestejšem sobojevništvu z vojskami Mojega presvetlega zaveznika.

slovstvo» Pavla Flerëta spis »Učiteljska knjižnica o delovni šoli«. Namen svojega dela označuje pisatelj sam z besedami: »Da olajšam slovenskemu učitelju iskanje v labirintu mnoge zapisane besede, sem sestavil mal zapisnik del in delc, ki mu bodo dobro služila v orientiranju. Ne samo teoretičnih, tudi praktičnih navodil bo našel tu.« — Zapisnik je razdeljen v dva dela; v prvem so navedeni slovenski spisi, v drugem oni iz tujine. — Delo je po možnosti točno in popolno. Služilo bo dobro svojemu namenu.

V »Razpravah« čitamo najprej spis dr. K. Ozvalda: »Sodobno stanje vzgojeslovnega in dušeslovnega prizadevanje v Nemcih« — delno poročilo »Jahrbücher der Philosophie II.« — ki zbudi brez dvoma mnogo zasluženega zanimanja. — Na drugem mestu objavlja tovariš L. Černe j svoje predavanje z uradne učiteljske skupščine v Celju 1. 1913.: »Kako navajamo mladino, da bo po izstopu iz šole rada in s pridom čitala?« Referat je temeljito delo praktičnega in razumnega šolnika, prepleteno mestoma z duhovitimi opazkami in zaključki; n. pr.: »Tisti, ki imajo v rokah usodo učiteljskega poklica, naj pomislijo, da je v rokah tega učiteljskega bodočnosti naroda.« — Končno je natiskan začetek J. Bračuna razprave: »Zrak in njegove sestavine«. Razprava ima po pisateljevi izjavi namen, »ponuditi bralcu kolikor mogoče v poljudni obliki najvažnejše o zraku in njegovih sestavinah«. Med tekstom so tudi 4 risbe.

Novi zavratni sovražnik na jugu jim ni nov nasprotnik.

Veliki spomini na Novaro, Mortaro, Kustoco in Vis, ki so ponos Moje mladosti, in duh Radeckega, nadvojvode Albrehta in Tegetthoffa, ki še živi v Moji vojni moči na kopnem in na morju, so mi poroki za to, da bom tudi proti jugu uspešno branili mejo monarhije.

Pozdravljam Svoje v boju izkušene zmagonosne čete. Zaupam njim in njihovim voditeljem! Zaupam Svojim narodom, katerih brezprimerni požrtvovalnosti gre Moja najiskrenejša očetovska zahvala.

Vsemogočnega pa prosim, da blagoslovi Naše zastave in vzame Našo pravično stvar v svoje milostno varstvo.

Na Dunaju, 23. maja 1915.

Franc Jožef s. r.

Stürgkh s. r.

ZEMLJA.

Kaj si storila, zemlja plodovita, da orjejo po tebi kremplji smrti, da bijejo po grudih konj kopita? ... Glej valovito žitno polje in razbrstelo glej podolje! Kaj upi so zato, da so nam srti? In z vrha v znožje slap zelen šumi: pojoče loze vzklík rodeče sile! V vrhčeh pomlad razgaljena stoji ... Oči — da ne bi več lepote pile? Vse bilo je ... v spominu le živi? ... O, zemlja, ti ljubeča mati, ti ljubljena, nam darovana! Vsa si kot ena sama rana, a blaga še v bolesi si! Ko je trpinu pot končana, kje mu pokoja je iskati? Objameš ga dobrotno ti! Iz tebe vate se nagiblje pot, le v tvoji temi ni prevar in zmot!

Krvi semena padajo naté — s čim materinstvo tvoje oplodé? Ko novi dan nad tabo se razmahne, iz tebe v nas življenje novo dahne; lepote slušajoč oblasti, v prenovljeni te zremo veličasti! Priklenjeni smo náte — tvoji, svoji — živeči in mrjoči, uničujoči in ustvarjajoči — ljudje v nikdár dobojevanem boji!

G.

LISTEK

Letošnji knjižni dar Slovenske šolske Matice.

Svetovna vojna je vplivala tudi na delovanje naše S. Š. M., ki se je prav lepo razvila ter doslej nemoteno in vsako leto uspešneje vršila svoj kulturni program.

»V skromnem obsegu izhajajo letos naše publikacije«, pravi H. Schreiner, predsednik S. Š. M., »Kdo bi se temu čudil? Kamor pogledamo, povsod je v sedanjem času skrženo ali pa popolnoma prekinjeno vsako znanstveno in kulturno delo. Grmenje topov in rožljanje orožja preobrneva, prešumeva in prevreščuje tiho, mirno pesem kulturnega delovanja. Veliko naših tovarišev stoji v vojnih vrstah, ki namesto knjige vlihte bridke meče. In mi, ki smo doma ostali, tudi mi se težko lotimo nam k srcu priraslega dela. A vendar ne moremo in ne

smemo prekiniti tega dela. To bi bilo za nas in našo kulturo neizmerna škoda.«

Stoječ na tem pravilnem temelju, nam je dala S. Š. M. letos, kolikor je mogla in smela z ozirom na svoj moralni in materialni položaj. Tudi za ta knjižni dar smo ji od srca hvaležni. Saj nam na polju znanstvene pridobitve ne sme biti toliko za količino nego za kakovost. Drugič pa nam kaže delo S. Š. M., da je naša znanstvena organizacija zdrava in plodovita celo v času, ko piše ves kulturni svet nova poglavja svoje zgodovine s krvjo svojih sinov in s plamenečim žarom svoje posesti! — Dajte nam sredstev in pogojev, pa boste videli, kako visoko in smelo zakipi kupola naše kulturne veličine!

Oglejmo si sedaj, kolikor nam to dopušča prostor in čas, obe knjigi, ki ju je priznana ličnostjo natisnila Učiteljska tiskarna.

Pedagoški Letopis.

XIV. zvezek. — Uredil H. Schreiner.

Po uvodnih besedah predsednika H. Schreinerja, ki smo jih citirali zgoraj, je priobčen pod zaglavjem »Pedagoško